طور سُورة ގެ މާނަ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

سُورة الطور — އާޔަތުގެ ޢަދަދު (٤٩)

وَٱلطُّورِ ۝١ وَكِتَٰبٍ مَّسْطُورٍ ۝٢ فِي رَقٍّ مَّنشُورٍ ۝٣ وَٱلْبَيْتِ ٱلْمَعْمُورِ ۝٤ وَٱلسَّقْفِ ٱلْمَرْفُوعِ ۝٥ وَٱلْبَحْرِ ٱلْمَسْجُورِ ۝٦ إِنَّ عَذَابَ
رَبِّكَ لَوَاقِعٌ ۝٧

ލަފުޒީ މާނަ

وَٱلطُّورِ ۝١ = طور ކިޔާ ފަރުބަދަ ގަންދެއްވައި الله تعالى ހުވައި وحى ކުރައްވައެވެ. وَكِتَٰبٍ مَّسْطُورٍ ۝٢ = އަދި وحى ލިޔުއްވިގެންވާ ފޮތް ގަންދެއްވައި الله تعالى ހުވައި وحى ކުރައްވައެވެ. فِي رَقٍّ مَّنشُورٍ ۝٣ = ފެތުރިގެންވާ ތިރި ހަރުދަގައި/ ނުވަތަ ފެތުރިގެންވާ ކަރުދާހުގައި وَٱلْبَيْتِ ٱلْمَعْمُورِ ۝٤ = އަދި بيت المعمور ގަންދެއްވައި الله تعالى ހުވައި وحى ކުރައްވައެވެ. وَٱلسَّقْفِ ٱلْمَرْفُوعِ ۝٥ = އަދި އުފުލިގެންވާ ފުރާޅު (އުޑު) ގަންދެއްވައި الله تعالى ހުވައި وحى ކުރައްވައެވެ. وَٱلْبَحْرِ ٱلْمَسْجُورِ ۝٦ = އަދި ފުރާން ހުޅުވެރިވާ ކަނޑު ނުވަތަ ފުރިފައިވާ ކަނޑު ގަންދެއްވައި الله تعالى ހުވައި وحى ކުރައްވައެވެ. إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނު ހައްދަވާ ތަރުބިއްޔަތުކުރައްވާ ربّ ގެ عذاب لَوَاقِعٌ ۝٧ = ކަނޑައެޅިގެން يقين ންވެސް އެއީ އަންނާނެ އެއްޗެކެވެ. واقع ވާނޭ އެއްޗެކެވެ.

إِجْمَالِي މާނަ

(١) طور ކިޔާ ފަރުބަދަ ގަންދެއްވައި الله تعالى ހުވައި وحى ކުރައްވައެވެ. (طور ފަރުބަދައަކީ سيناء އޮވެ. ޝާމާ މިސްރާއި ދެމެދު ފަރުބަދައެކެވެ. އެ ފަރުބަދަ مشهور ވެފައި ވަނީ موسى عليه السلام އާ ފަރުބަދަ މަތީގައި ނުވަތަ އެތާ ގޮތުގައި ހުންނަވަނިކޮށް الله تعالى އާއެކު ވާހަކަފުޅު وحى ބާވައިލެއްވުމުންނެވެ. އަދި އެ ފަރުބަދައަށް الله تجلى ވެވޮޑިގެންވުމުންނެވެ.) والله أعلم

ދަންނައެވެ. الله އުފެއްދެވިގެންވާ ކޮންމެ އެއްޗެއް ގަންދެއްވައި ހުވައިކުރެއްވުމީ الله تعالى ގެ ރަސްކަން ފުދޭން جائز ކަމެކެވެ. އެކަމަކު އެކަލާނގެ مخلوق ނުނަން الله ގަންދީ، ނުވަތަ އެކަލާނގެ إسم ފުޅެއް ނުވަތަ صفة އެއް ގަންދީފައިނޫނީ ހުވައިކުރުން ހުއްދަވެގެން ނުވެއެވެ. جائز ވެގެން ނުވެއެވެ.

(٢) އަދި ލިޔެވިގެންވާ ފޮތް ގަންދެއްވައި الله تعالى ހުވައި وحي ކުރައްވައެވެ.

(٣) އެފޮތަކީ ފުޅި، ހިމި ހަމުގައި ލިޔެވިފައިވާ ފޮތެކެވެ.

ދަންނައެވެ. މި ދެއާޔަތުގައި ސިފަކުރައްވާފައިވާ ފޮތަކާމެދު تفسير علم ވެރިންގެ ބަސް ތަފާތުވެގެން ވެއެވެ. އެއީ لوح المحفوظ ކަމުގައި— قرآن ކަމުގައި - ނުވަތަ الله ބާވައިލެއްވި ހުރިހާ ފޮތެއް ކަމުގައި - ނުވަތަ موسى عَليه السلاَم އަށް ބާވައިލެއްވި لوح ތަށް ކަމުގައި - ނުވަތަ ދެ މަލާއިކަތް ބޭކަލުން ލިޔުއްވާ ދެ ފޮތް ކަމުގައި - ނުވަތަ ކަމުގައި ބުނެވެއެވެ. މި ހުރިހާ ގޮތްތަކަށް ބުނެވިފައި އެބަ ހުއްޓެވެ. ގިނަ ބޭކަލުން ބުރަވެވިފައިވާ ގޮތަކީ — قرآن ކަމަށެވެ. والله أعلم

(٤) بيت المعمور ގަންދެއްވައި الله تعالى ހުވައި وحي ކުރައްވައެވެ. (بيت المعمور އަކީ: ހަތްވަނަ އުޑުގައިވާ ގެއެކެވެ. އެއީ ملائكة ބޭކަލުންގެ ގެއެވެ. އެތަނަށް ކޮންމެ ދުވަހަކު ހަތްދިހަހާސް މަލާއިކަތް ބޭކަލުން ވަދެވަޑައިގަންނަވާ ކަމުގައި ވެއެވެ. އަދި އެއްފަހަރު ވަދެވަޑައިގަތް ބޭކަލުން ދެން ވަދެވަޑައި ނުގަންނަވާ ކަމުގައި ވެއެވެ. އެތަން ހުންނަނީ ބިމުގައި ހުންނަ كعبة الله އާއި ދިމާގައި ކަމުގައި ވެއެވެ. މި خبر ތަށް صحّ ވާގޮތަށް حديث ގައި ވާރިދުވެގެން އައިސްފައި ވެއެވެ.) والله أعلم

(٥) އަދި އުފުލިގެންވާ ފުރާޅު يعنى އުޑު ގަންދެއްވައި الله تعالى ހުވައި وحي ކުރައްވައެވެ.

(٦) އަދި އަލިފާން ރޯވާ ކަނޑު ނުވަތަ ފުރިފައިވާ ކަނޑު ގަންދެއްވައި الله ހުވައި وحي ކުރައްވައެވެ.

ދަންނައެވެ. قيامة ދުވަހުން ކަނޑުގައި އަލިފާން ރޯވާ އަނގައިގެން ކަމުގައި قرآن ގެ އެހެން ءاية އަކުންވެސް دليل ކުރައްވައެވެ. އެއީ (وَإِذَاالْبِحارُ سُجِّرَتْ) މިއެވެ.

(٧) (ހިތްވަރުދަ ހުރިހާ ހުވައިގެ ޖަވާބަކީ ނުވަތަ އެ ހުވައިން މުރާދުކުރައްވައިވާ) ހަމަކަށަވަރުން (އޭ رسول الله އެވެ.) ކަލޭގެފާނުގެ رب ގެ عذاب އަދި ކައިވެއްޖެއްޔެން ހަމަ يقين ނުވެސް ޝައްކުނެތް އޮތްކަމެކެވެ. (قيامة ދުވަހުން އެ عذاب حق ވުމުގެ ބަޔާނަށް އެ عذاب ނުބައި ނުރަނގަޅު ކަމާ ކަމަށް ކަށަވަރު ކަމެކެވެ. އެ ހުރިހާ އެއްޗެއް ގަންދެއްވައި الله تعالى އެ ހުވައި وحي ކުރައްވާ ކަމަކީ يقين ކަމެކެވެ. އެންމެހާ އަޅުތަކުން އެކަމަށް ބިރުވެރިވެ އެ عذاب ނޫ ސަލާމަތް ވުމަށް މަސައްކަތްކުރުން ކޮންމެހެން وَاجِبُ ވެގެން ވެއެވެ. އެ عذاب دفاع ކުރެވޭނެ އެހެންމީހުސް ނުވެއެވެ.

مَّا لَهُۥ مِن دَافِعٍ ﴿٨﴾ يَوْمَ تَمُورُ ٱلسَّمَآءُ مَوْرًا ﴿٩﴾ وَتَسِيرُ ٱلْجِبَالُ سَيْرًا ﴿١٠﴾ فَوَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿١١﴾ ٱلَّذِينَ هُمْ فِى خَوْضٍ
يَلْعَبُونَ ﴿١٢﴾ يَوْمَ يُدَعُّونَ إِلَىٰ نَارِ جَهَنَّمَ دَعًّا ﴿١٣﴾ هَٰذِهِ ٱلنَّارُ ٱلَّتِى كُنتُم بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿١٤﴾ أَفَسِحْرٌ هَٰذَآ أَمْ أَنتُمْ لَا تُبْصِرُونَ
﴿١٥﴾ ٱصْلَوْهَا فَٱصْبِرُوٓاْ أَوْ لَا تَصْبِرُواْ سَوَآءٌ عَلَيْكُمْ ۖ إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾

މުފްރަދާތު

مَّا لَهُۥ مِن دَافِعٍ ﴿٨﴾ = އެ عذاب ދިފާޢުކުރާނޭ އެކަކުވެސް ނުވެއެވެ. يَوْمَ تَمُورُ ٱلسَّمَآءُ =
އުޑު ހެލިގަންނަ ދުވަހެވެ. حركاة ވެ އެނބުރިގަންނަ ދުވަހެވެ. مَوْرًا ﴿٩﴾ = ކަނޑައެޅި يقين ވެގެންވާ
ހެލިގަތުމަކުން وَتَسِيرُ ٱلْجِبَالُ = އަދި ފަރުބަދަފަރުތައް އެތަނުގެ ހުރި ތަނުން ދިޔައިގެން سَيْرًا ﴿١٠﴾
= ކަނޑައެޅިގެން ހިނގައިގެން ދިޔުމަކުން فَوَيْلٌ يَوْمَئِذٍ ފަހެ އެދުވަހުން ويل ހުއްޓެވެ. (ނަރަކައިގެ عذاب
ހުއްޓެވެ.) لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿١١﴾ = ދޮގުކުރިންނަށް ٱلَّذِينَ هُمْ = އެމީހުން (އެ ދޮގުކުރިން) فِى
خَوْضٍ = باطل އެއްގައި (باطل އަދި ބޭކާރު ވާހަކައިގާ) يَلْعَبُونَ ﴿١٢﴾ = ކުޅެނީއެވެ. يَوْمَ
يُدَعُّونَ = އެމީހުން ގަދަކަމުން ކޮށްޕަލުން ގެންދެވޭ ދުވަހު إِلَىٰ نَارِ جَهَنَّمَ = ނަރަކައިގެ
އަލިފާނަށް دَعًّا ﴿١٣﴾ = ކަނޑައެޅިގެން ގަދަ ގެންދެވުމަކުން هَٰذِهِ ٱلنَّارُ = މި ނަރަކައަކީ/ މި
އަލިފާނަކީ ٱلَّتِى كُنتُم بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿١٤﴾ = ކަލޭމެން އެ އަލިފާން ދޮގުކުރާ ކަމުގައިވި އަލިފާނެވެ.
أَفَسِحْرٌ هَٰذَآ = އަޅެ ތިޔަ މިއީ سحر އެއް ހެއްޔެވެ؟ أَمْ أَنتُمْ لَا تُبْصِرُونَ ﴿١٥﴾ = ނުވަތަ
ކަލޭމެންނަށް ނުފެންނަނީ ހެއްޔެވެ؟ ٱصْلَوْهَا = ކަލޭމެން އެތަނަށް ވަންނާށެވެ. (އެއީ އަލިފާނެވެ.)
فَٱصْبِرُوٓاْ = ދެން ކަލޭމެން ކެތްކުރާށެވެ. أَوْ لَا تَصْبِرُواْ = ނުވަތަ ކަލޭމެން ކެތް ނުކުރިޔަސް
سَوَآءٌ عَلَيْكُمْ ۖ = ކަލޭމެންގެ މައްޗަށް ހަމަހަމައެވެ. إِنَّمَا تُجْزَوْنَ = ކަލޭމެންނަށް جزاء ލިބޭނީކަން
ކަށަވަރި مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾ = ކަލޭމެން ކުރާ ކަމުގައިވި ކަންތައްތަކުންނެވެ.

إجْمَالِي މާނަ

(٨) އެ عذاب دفاع ކުރުވާނޭ އެކަކުވެސް ނުވެއެވެ. (އެ عذاب އަރީ الله ގެ حضرة ން އައިސް عذاب އެއް ކަމުގައި ވީ ހިނދުން އެކަލާނގެ މެނުވީ އެ عذاب دفاع ކޮށްދެވޭނޭ ހަމަ އެކަކުވެސް ނުވެއެވެ.

(٩) އެދުވަހަކީ يعنى އެ عذاب އަންނަ ދުވަހަކީ އުޑު ތެޅިގަނެ حركاة ކޮށް ކުދިކުދިވާ ދުވަހެވެ. އަދި ހާގެ މަގުމުން ނުއޮޅިގެންދާ ދުވަހެވެ.

(١٠) އަދި ފަރުބަދަތައް ހިނި ތަންތަނުން ވަކިވެ ވައިގެ ބޯވެގެންދާނޭ ދުވަހެވެ. އެއީ قيامة ދުވަހެވެ.

(١١) ދޮގުވެރިންނަށް އެދުވަހުން ويل ހުއްޓެވެ. ނަރަކައިގެ ގަދަ عذاب ހުއްޓެވެ.

(١٢) އެ ދޮގުވެރިންނަކީ ކަނޑައެޅިގެން باطل ގެ ތެރޭގައި ދުޅަހެޔޮކަމާއި ކުޅެ މީހުންނެވެ. (محمّد ގެފާނާމެދު ދޮގުހަދާ، މަލާމާތްކޮށް، ءاخرة ހަނދާން ނައްތާލާ، ދުނިޔޭގެ މަޖާކުޅޭ ތެރޭގައި ފިޔަވަޅުގެން ކުޅެ މީހުންނެވެ.)

(١٣) އެދުވަހުން (އެ ދޮގުވެރިން) އެމީހުން ނަރަކައިގެ އަލިފާނުގެ ތެރެއަށް ކޮއްޕާލުން، ގަދަވަޅުން ގަދަފަދަކާއިއި ގެންދެވޭނެއެވެ.

(١٤) (އަދި އެދުވަހުން އެމީހުންނަށް ގޮވާނެއެވެ.) މި އަލިފާނަކީ (ކަލޭމެން ވަރަށް ބޮޑަށް ބޮޑު އަލިފާނެކޭ، ދުނިޔޭގައި ކަލޭމެން އުޅުނުއިރު) އެ އަލިފާން ދޮގުކުރި ކަމުގައިވީ އަލިފާނެވެ.

(١٥) އަޅެ ފަހެ މިއީ سحر އެއް ހެއްޔެވެ؟ (رسول ބޭކަލުންނާއި، އޭބަކަލުންގެ ފޮތްތަކާމެދު ކަލޭމެން ބުނެއުޅުނީ سحر ކަމަށެވެ.) ނުވަތަ ކަލޭމެންނަށް ނުފެންނަނީ ހެއްޔެވެ؟ (ދުނިޔޭގައި ކަލޭމެން حقّ ން އަނދިރިވެގެންވީ ފަދައިން މިއަދުވެސް ވަނީ އަނދިރިވެގެން ހެއްޔެވެ؟ މިފެނުނީ ހަރާ ބަސްތަކާއި އެމީހުންނަށް މަލާމާތްގެ ގޮތުންނާއި، عذاب ދިމާކުރެވުމުގެ ގޮތުން އެމީހުންނަށް ދެއްވާނެއެވެ.)

(١٦) ކަލޭމެން އެ ނަރަކައަށް ވަންނާށެވެ. އަދި އެތާނގެ ހުނުކަމާއި، ގަދަ عذاب ގެ ތަކަ ލިބިގަންނާށެވެ. ފަހެ ކަލޭމެން ކެތްކުރިޔަސް ނުވަތަ ކެތްނުކުރިޔަސް ކަލޭމެން އެ عذاب تحمّل ކުރާށެވެ. އެ ދެގޮތްވެސް ކަލޭމެންގެ މައްޗަށް ހަމަހަމަވެގެން ވެއެވެ. ހަމަ ކަލޭމެންނަށް ކަލޭމެންނަށް عذاب ލިބެމުން ދިޔަ ދުނިޔޭގައި ކަލޭމެން ދުނިޔޭގައި ލިބޭގެން ކުރަމުންދިޔަ ކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުންނެވެ.

إِنَّ ٱلْمُتَّقِينَ فِى جَنَّٰتٍ وَنَعِيمٍ ١٧ فَٰكِهِينَ بِمَآ ءَاتَىٰهُمْ رَبُّهُمْ وَوَقَىٰهُمْ رَبُّهُمْ عَذَابَ ٱلْجَحِيمِ ١٨ كُلُوا۟ وَٱشْرَبُوا۟ هَنِيٓـًٔۢا بِمَا كُنتُمْ
تَعْمَلُونَ ١٩ مُتَّكِـِٔينَ عَلَىٰ سُرُرٍ مَّصْفُوفَةٍ ۖ وَزَوَّجْنَٰهُم بِحُورٍ عِينٍ ٢٠ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَٱتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُم بِإِيمَٰنٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ
وَمَآ أَلَتْنَٰهُم مِّنْ عَمَلِهِم مِّن شَىْءٍ ۚ كُلُّ ٱمْرِئٍۭ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ ٢١ وَأَمْدَدْنَٰهُم بِفَٰكِهَةٍ وَلَحْمٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ ٢٢ يَتَنَٰزَعُونَ فِيهَا
كَأْسًا لَّا لَغْوٌ فِيهَا وَلَا تَأْثِيمٌ ٢٣

މުފުރަދާތު

إِنَّ ٱلْمُتَّقِينَ = ހަމަކަށަވަރުން تقوى ވެރިން ވަނީ فِى جَنَّٰتٍ وَنَعِيمٍ ١٧ = ބަގީޗާތަކާއި،
އަދި نعمة ތަކުގައެވެ. فَٰكِهِينَ = ހަރަ ފުރިފުރި ޙާލު حال بِمَآ ءَاتَىٰهُمْ رَبُّهُمْ = އެމީހުންގެ ربّ
އެމީހުންނަށް ދެއްވި ތަކެތީން وَوَقَىٰهُمْ رَبُّهُمْ = އަދި އެމީހުންގެ ربّ އެމީހުން ސަލާމަތްކުރެއްވި ރައްކާތެރި
ކުރެއްވިއެވެ عَذَابَ ٱلْجَحِيمِ ١٨ = ނަރަކައިގެ عذاب ން كُلُوا۟ وَٱشْرَبُوا۟ هَنِيٓـًٔۢا =
ކަނބުލޮން ހިތްވަރާ ކަމުގައި ކައިބޮއިހަދާށެވެ! بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ١٩ = ކަލޭމެން ކުރަމުން އައި
(ހެޔޮ عمل) ތަކުގެ ސަބަބުން مُتَّكِـِٔينَ = ލެނބިގަތައިގެން ތިބޭ حال عَلَىٰ سُرُرٍ مَّصْفُوفَةٍ =
ސަފުސަފަށް އެތުރިފައިވާ ސޯފާ އެނދުތަކުގައި وَزَوَّجْنَٰهُم = އަދި ދީވަން ހަވާލުކުރައްވާ އެމީހުންނަށް
ކަޅިކަށިބޮޑުބޮޑުވާ. بِحُورٍ عِينٍ ٢٠ = ޙޫ ކަނބަލުން، އަދި ފިރިހެން ނިޔާދަށެން ގޮސްވަރާ حور
ނަމާ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ = އަދި އީމާންވެއްޖެ މީސްމީހުން وَٱتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُم = އަދި އެމީހުންނާ
އެމީހުންގެ ދަރިފަސްކޮޅު تبع ވެއްޖެއެވެ. بِإِيمَٰنٍ = إيمان ގެ ސަބަބުން أَلْحَقْنَا بِهِمْ = މީހުން
ދަރިފަސްކޮޅު އެމީހުންނާ ގުޅުވާލައްވާނީމެވެ./ ބައްދަލު ކުރުއްވާނީމެވެ. ذُرِّيَّتَهُمْ = އެމީހުންގެ
ދަރިފަސްކޮޅު وَمَآ أَلَتْنَٰهُم = އަދި އެމީހުންނަށް ކަމު ނުކުޑަކުރައްވާނީމެވެ. مِّنْ عَمَلِهِم مِّن شَىْءٍ
= އެމީހުންގެ ހެޔޮ عمل ގެ ثواب ން އެއްވެސް ދިނުމަކުން كُلُّ ٱمْرِئٍۭ = ކޮންމެ މީހަކުވެސް بِمَا
كَسَبَ رَهِينٌ ٢١ = އެމީހަކު ކުރި ކަމަކާ مسئول ވެގެން ވެއެވެ. (އެމީހަކާ ގުޅިގެން ވެއެވެ.)
وَأَمْدَدْنَٰهُم بِفَٰكِهَةٍ = އަދި މޭވާ ބާވަތްތަކުގެ އެމީހުންނަށް ގިނަގިނަ ދެއްވާނީމެވެ. وَلَحْمٍ
مِّمَّا يَشْتَهُونَ ٢٢ = އަދި އެމީހުން ހިތްއެދޭ ބާވަތުގެ މަސްމަސް، (ހާއިތުވާ ޚުލުގެ މަސްމަސް)
يَتَنَٰزَعُونَ فِيهَا = އެމީހުން އެކަކު އަނެކަކާ ދެމުން ގަނެގަންނާނެއެވެ. كَأْسًا = ބުއިމެއް ބައްޓަމެއް (ހަ އަރާފައިވާ

ކަންތައްތައް) لَّا لَغْوٌ فِيهَا = އޭގައި އެއްވެސް لَغْو އެއް ނުވާނެއެވެ. (އޭތި ބުއިމުގެ ސަބަބުން ބޭހޮށްވެ ބޭކާރު ވާހަކަ ނުދައްކާނެއެވެ.)وَلَا تَأْثِيمٌ ﴿٢٣﴾ = އަދި އެއްވެސް ފާފައެއް ނުވާނެއެވެ.

إجْمَالِي މާނަ

(١٧) ހަމަކަށަވަރުން تقوى ވެރިން قيامة ދުވަހުން ވާނީ ބަގީޗާތަކާއި، އެބަހީ ސުވަރުގެތަކާއި، نعمة ތަކުގައެވެ. (މާތްވެގެންވާ ސުވަރުގޭގެ ކޮޓަރި ކޮޓަރިތަކުގައި الله އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވާ ދަރުމަވަންތަކަމުގެ عدد ނުކުރެވޭހާ ގިނަގިނަ نعمة ގައެވެ.)

(١٨) އަދި އެބައިމީހުންގެ ربّ އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވި މާތްވެގެންވާ ބުއިންތަކާއި، ކެއުންތަކުން لذّة حاصل ކޮށްކޮށެވެ. އަދި ނަރަކައިގެ އަޔަ ވަންނަވަނީގެ عذاب ން އެމީހުންގެ ربّ އެމީހުން ސަލާމަތްކުރެއްވިއެވެ.

(١٩) (އަދި އެދުވަހުން އެމީހުންނަށް ނިކަ ދެއްވޭނެއެވެ.) ކައިބޮއިން ތަނަވަސްކަމާއި، ހިތްފަސޭހަކަމާއެކު ކައިބޯށެވެ ހަމަޖެހުން ގެންނާނެއެވެ. އެއީ ކައިބޮއިން (ދުނިޔޭގައި ހިނގާ) ކުރިއަށް ގެންދިޔަ ހެޔޮ عمل ތަކުގެ ސަބަބުންނެވެ.

އެމީހުން އެ ސުވަރުގޭގައި ތިބޭނީ ސަފުސަފަށް އަތުރާފައިވާ ހުންނަ ހިމި ސޯފާ އެނދުތަކުގައި ލެނބިގެން عزّة ލިބިކަމާއި އުފާވެރިކަމާ އެކުގައެވެ. އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ރިވެތިވެގެންވާ، މާތްވެގެންވާ حورالعين ން (ކަޅުލޮލުގެ ކަނބަލުންނާ) ދެވައިދެއްވާނެއެވެ.

(٢٠) އެމީހުން އެ ސުވަރުގޭގައި ތިބޭނީ ސަފުސަފަށް އަތުރާފައިވާ ހުންނަ ހިމި ސޯފާ އެނދުތަކުގައި ލެނބިގެން عزّة ލިބިކަމާއި އުފާވެރިކަމާ އެކުގައެވެ. އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ރިވެތިވެގެންވާ، މާތްވެގެންވާ حورالعين ން (ކަޅުލޮލުގެ ކަނބަލުންނާ) ދެވައިދެއްވާނެއެވެ.

(٢١) އަދި إيمان ވެގެން ތިބި مؤمن ންނާ، އެބައިމީހުންގެ إيمان ގައި ވެ ދަރިފަސްކޮޅު ތަބާވާ ހުއްޓެވެ. (އެބަހީ ދަރިފަސްކޮޅުގެ إيمان ކަން ދެރަވެފާ ضعيف ނަމަވެސް އެމީހުންގެ ސުވަރުގޭގައި ތިބި މައިންބަފައިންނާ ބައްދަލުވާ ހުއްޓެވެ. އެއީ އެމީހުންނަށް ދެއްވާ މާތްކަމެކެވެ. އުފާވެރިކަން ފުރިހަމަކުރުމަށް ޓަކައެވެ. އެހެންވެ الله تعالى وحى ކުރައްވައިފައެވެ.) އެމީހުންނާއި، يعنى ސުވަރުގޭގައި ތިބި مؤمن ންނާއި، އެމީހުންގެ ދަރިފަސްކޮޅު ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ގުޅުވައިދެއްވައި، ބައްދަލުކޮށްދެއްވާ ހިނދެވެ. އަދި އޭގެ ސަބަބުން އެ مؤمن މައިންބަފައިންގެ ثواب އާއި، ދަރުމައިގެ ލިބުމުން އެއްވެސް އެއްޗެއް މަދުނުވާ ހުއްޓެވެ. ކޮންމެ މީހަކުވެސް އެމީހަކު ކުރި عمل އަކާއިމެދު مسئول ވެގެން ވެއެވެ. ބަނދުވެގެން ވެއެވެ.

(٢٢) އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ސުވަރުގޭގައި މޭވާގެ ބާވަތްތައް ދެއްވާނެއެވެ. އަދި އެމީހުން ގަޔާވާ އަދި އެދޭ ބާވަތުގެ މަސްވެސް އެމީހުންނަށް ދެއްވާނެއެވެ.

(٢٣) އެމީހުން އެކާ ރަހުގެ ތަށިތަށި ލިބިގަންނާނެއެވެ. ރަހަތި ބޯތަކެވެ. (އެކަމަކު އެ ރާގައި) އެއްވެސް ބޮވޭތީގެ މަސްތުވުމެއް، އޭގެ ސަބަބުން ބޭކާރު ވާހަކަތަކާއި، ފާޙިޝް ބަސްބަހުގެ އެއްޗެއް ކިޔާ ނުހަދާނެއެވެ. އަދި އެ ރާ ބުއިމުން ފާފަވެރިއެއް ނުވާނެއެވެ. (އެއީ ސުވަރުގޭގެ އަރުގެވެރިންނަށް الله تعالى خاصّ ކުރައްވާފައިވާ ރަހުމަތުކެވެ.)

۞ وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ لَّهُمْ كَأَنَّهُمْ لُؤْلُؤٌ مَّكْنُونٌ ﴿٢٤﴾ وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٢٥﴾ قَالُوٓا۟ إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِىٓ أَهْلِنَا
مُشْفِقِينَ ﴿٢٦﴾ فَمَنَّ ٱللَّهُ عَلَيْنَا وَوَقَىٰنَا عَذَابَ ٱلسَّمُومِ ﴿٢٧﴾ إِنَّا كُنَّا مِن قَبْلُ نَدْعُوهُ ۖ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْبَرُّ ٱلرَّحِيمُ ﴿٢٨﴾ فَذَكِّرْ
فَمَآ أَنتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍ ﴿٢٩﴾ أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَّتَرَبَّصُ بِهِۦ رَيْبَ ٱلْمَنُونِ ﴿٣٠﴾ قُلْ تَرَبَّصُوا۟ فَإِنِّى مَعَكُم مِّنَ
ٱلْمُتَرَبِّصِينَ ﴿٣١﴾

މުފުރަދާ

۞ وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ = އަބަދު އެމީހުން ކައިރީގައި (ޚިދުމަތުގެ ކަމުގައި) ހިނގަހިނގާ ތިބޭނެއެވެ. غِلْمَانٌ لَّهُمْ
= އެމީހުންގެ خادم ކުދިންނެވެ، ނުވަތަ އެމީހުންގެ ގެ ދަރިން كَأَنَّهُمْ = އެހެރީން (ބިޔި ނަގަހަދާގެ ތޮށިން)
ކޮންމެތާ ވެއްޖެވެ؟ لُؤْلُؤٌ مَّكْنُونٌ ﴿٢٤﴾ = ފޮރުވި ރައްކާތެރިވެފައިވާ ރަންމުތިކަށެއް ފަދައެވެ. وَأَقْبَلَ =
އެމީހުން ކުރިމަތިލާނެއެވެ. بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ = އެއްބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކާ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٢٥﴾
އެއްބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކާ ސުވާލުކުރާ حال قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ = އެމީހުން ބުނާނެއެވެ.
”ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެމެން މީގެ ކުރީގައި (ދުނިޔޭގައި) ތިބީމުއެވެ. فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ ﴿٢٦﴾ =
”އަހުރެމެންގެ ވެރިންގެ أهل ތެރޭގައި (عذاب އަށް) ބިރުވެތިވެގެންވާ حال فَمَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا = ”ފަހެ الله
سبحانه و تعالى އަހުރެމެންގެ މައްޗަށް (ފަހެ ދެއްސެވުމާއި) رحمة އާއި توفيق) ދެއްވާ ރަޙުމަތްކުރެއްވިއެވެ. وَوَقَانَا
= ”އަދި އަހުރެމެން ސަލާމަތް ކުރެއްވިއެވެ. عَذَابَ السَّمُومِ ﴿٢٧﴾ = ”ނަރަކައިގެ عذاب ން
(ނަރަކައިގެ ގަދަ ހޫނު ވައިން، މިހެން ހޫނު ވަރެއްސުން) إِنَّا كُنَّا مِن قَبْلُ = ”ހަމަކަށަވަރުން މީގެ ކުރިން
(ދުނިޔޭގައި) އަހުރެމެން ތިބީމު. نَدْعُوهُ ۖ = ”އެކަލާނގެ އަށް ދަންނަވާ ކަމުގައި/ ކަމުގައި دعاء ކުރާ ކަމުގައި،
އަޅުކަންކުރާ ކަމުގައި إِنَّهُ هُوَ ”ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ الْبَرُّ الرَّحِيمُ ﴿٢٨﴾ = ”إحسان ކަން
ތެރިކަން ގިނަވެގެންވާ رحمة ފުޅުވެސް ބޮޑުވެގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.“ فَذَكِّرْ =(އޭ رَسُولُ اللهُ އެވެ.) ފަހެ
ކަލޭގެފާނު ހަނދާންކޮށްދެއްވާށެވެ. وعظ نصيحة ދެއްވާށެވެ. فَمَا أَنتَ = އަދި ކަލޭގެފާނު ނޫނެވެ.
بِنِعْمَتِ رَبِّكَ = ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ نعمة ގައި (އެބަހީ ކަލޭގެފާނަށް ދެއްވާފައިވާ ބޮޑުވީ
ނަސީބުވެވަޑައިގެން، އަދި ނަބީކަމާއި، މި نعمة ތަކުގެ ސަބަބުން) بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍ ﴿٢٩﴾ = ކަހިނަކު
ކަމުގައި އަދި ނުވަތަ ދިސްކުން މަޖުނޫނަކު ކަމުގައިވެސް. أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ = ނުވަތަ އެމީހުން

ބުނަނީ ހެއްޔެވެ؟ (ކަލޭގެފާނު) ގެއްލިދާނެއެވެ. نَتَرَبَّصُ بِهِۦ = އަހަރުމެން އެކަލޭގެފާނާމެދު إنتظار ކުރަނީއެވެ. رَيْبَ ٱلْمَنُونِ ﴿٣٠﴾ = ޒަމާނުގެ حادثة ތަކެއް (އެއްވަގުތުގެ އެހެނިހެން މުޞީބާތްވެސް މަރުވާ ގޮތަށް އެކަލޭގެފާނުވެސް މަރުވެދާނެ) قُلْ تَرَبَّصُوا۟ = ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ކަލޭމެން إنتظار ކުރާށެވެ. فَإِنِّي مَعَكُم = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ކަލޭމެންވެސް ކަލޭމެންނާއެކު މިވަނީ مِّنَ ٱلْمُتَرَبِّصِينَ ﴿٣١﴾ = إنتظار ކުރާ މީހުންގެ ތެރެއިންނެވެ.

إجْمَالِي މާނަ

(٢٤) އަދި އެމީހުން ސުވަރުގެގައި މަޖާކޮށް ތިބޭއިރު އެމީހުންގެ خدمة ގައި އެމީހުންނަށް خاصّ ކުރައްވާފައިވާ خادم ން އަބަދާ އަބަދު ހިނގަހިނގާ ތިބޭނެއެވެ. އެ خادم ންގެ ރީތިކަން ކޮންފަދަ ހެއްޔެވެ؟ ރީތިކޮށް ފޮރުވައި ރައްކާކުރެވިފައިވާ ރަން މުތީތަކެއް ފަދަ ވާނެއެވެ.

(٢٥) އަދި ސުވަރުގެގައި މަޖާކޮށް އެއްބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކާ ކުރިމަތިލައި، ސުވާލުކޮށް، މަޖާސާގަ ހަދާނެއެވެ.

(٢٦) އެމީހުން (އެއްބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކަށް ބުނާނެއެވެ.) [އަހަރުމެންގެ أهل ވެރިންނާއެކު ދުނިޔޭގައި އުޅުނިރު އަހަރުމެން ވީ الله ގެ عذاب އަށް ބިރުވެރިވެގެންވާ حال ގައެވެ.

(٢٧) ފަހެ الله تعالى އަހަރުމެންގެ މައްޗަށް ފުއްސަވާ رحمة ލެއްވި، އެކަލާނގެއަށް ކިޔަމަންވުމުގެ ހެޔޮ توفيق ދެއްވައި ދަރުމަކުރެއްވިއެވެ. އަދި ނަރަކައިގެ އަލި ސަމޫމުގެ عذاب ން އެކަލާނގެ އަހަރުމެން ސަލާމަތް ކުރައްވައި، ދަރުމަކުރެއްވިއެވެ. (އެއީ ކިހާބޮޑު نعمة އެއް ހެއްޔެވެ؟)

(٢٨) [ހަމަކަށަވަރުން މީގެ ކުރިން އަހަރުމެން ދުނިޔޭގައި ތިބިއިރު އަހަރުމެން އެކަލާނގެއަށް دعاء ކޮށް ދެންނެވީމެވެ. (އެއީ ނަރަކައިން ސަލާމަތްކުރައްވައި، ސުވަރުގެ ވައްދަވާދެއްވާށެވެ.) އެކަލާނގެ އެކަން އަހަރުމެންނަށް ހިންގަވައިދެއްވިއެވެ.) ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ إحسان ވަންތަކަން ނުހަނު ބޮޑުވެގެންވާ رحمة ލެއްވުން ބޮޑުވެގެންވާ އޯގާވަންތަ ކަލާނގެއެވެ.]

(٢٩) (އޭ رسول الله އެވެ.) ކަލޭގެފާނު މީސްތަކުންނަށް نصيحة ދެއްވާ وعظ ދެއްވާ ހެއްދަވާށެވެ. މީސްތަކުންނަށް الله ހަނދާންކޮށްދެއްވުން މަތީ قائم ވެ ހުންނަވާށެވެ. (ކަލޭގެފާނަށް الله ދެއްވާފައިވާ ބޮޑު نعمة އެބަހީ نبي ކަމާއި، އަދި ބުއްދީގެ ބުރަކަމާއި، ވިސްނުމުގެ ތެދުވެރިކަމާއި، މި ކަންކަމާއި އެއްގޮތަށް ކަލޭގެފާނަކީ ކަހިނަކު ކަމުގައި ނުވަތަ ދިވާނެއް ކަމުގައި ވުމަކީ ކަލޭގެފާނު ނޫނެވެ.)

(٣٠) ނުވަތަ ކަލޭގެފާނަކީ شاعر އެއް، ގެއްލިއްޖާ އެމީހުން ބުނަނީ ހެއްޔެވެ؟ يعني އެމީހުން އެ ބުނަނީ ކަލޭގެފާނަކީ ކަނޑައެޅިގެން ގެއްލިދާނެކަމަށެވެ. މިގޮތަށް އެހެނިހެން ޝާޢިރުން ގެއްލިދިޔަފަދައިން ޒަމާނުގެ ހާދިސާތަކުން ދިރި ޒަމާން ބަލާން އެސްބަހުގެން ކަލޭގެފާނުވެސް ހާދިސާތަކުން ދިއުމަށް އެމީހުން إنتظار ކުރަނީއެވެ.

(٣١) (އޭ رسول الله އެވެ.! އޭގެ ޖަވާބުގައި) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.! ކަލޭމެން إنتظار ކުރާށެވެ. އަހަރުންނާވެސް ކަލޭމެންނާއެކު إنتظار ކުރާ މީހުންގެ ތެރެއިން ވަމެވެ.

أَمۡ تَأۡمُرُهُمۡ أَحۡلَٰمُهُم بِهَٰذَآۚ أَمۡ هُمۡ قَوۡمٞ طَاغُونَ ﴿٣٢﴾ أَمۡ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُۥۚ بَل لَّا يُؤۡمِنُونَ ﴿٣٣﴾ فَلۡيَأۡتُواْ بِحَدِيثٖ مِّثۡلِهِۦٓ إِن كَانُواْ
صَٰدِقِينَ ﴿٣٤﴾ أَمۡ خُلِقُواْ مِنۡ غَيۡرِ شَيۡءٍ أَمۡ هُمُ ٱلۡخَٰلِقُونَ ﴿٣٥﴾ أَمۡ خَلَقُواْ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَۚ بَل لَّا يُوقِنُونَ ﴿٣٦﴾ أَمۡ
عِندَهُمۡ خَزَآئِنُ رَبِّكَ أَمۡ هُمُ ٱلۡمُصَۜيۡطِرُونَ ﴿٣٧﴾ أَمۡ لَهُمۡ سُلَّمٞ يَسۡتَمِعُونَ فِيهِۖ فَلۡيَأۡتِ مُسۡتَمِعُهُم بِسُلۡطَٰنٖ مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾

މުފްރަދާތު

أَمۡ تَأۡمُرُهُمۡ = ނުވަތަ އެމީހުންނަށް أمر ކުރަނީ ހެއްޔެވެ؟ أَحۡلَٰمُهُم = އެމީހުންގެ ބުއްދިތަށް بِهَٰذَآ = މިކަން
(އެބަހީ މި باطل ވާހަކަތަކަށް) أَمۡ هُمۡ قَوۡمٞ طَاغُونَ ﴿٣٢﴾ = އަދި ޠާޣީ ހެއްޔެވެ؟ އެމީހުންނަކީ ހަދަ (ނުބައި ކަމުގައި
ހައްދުފަހަނަގޮސްވާ ބަޣާވާތްތެރިއެވެ. أَمۡ يَقُولُونَ = ނުވަތަ އެމީހުން ބުނަނީ ހެއްޔެވެ؟ (އަދި ކިޔާށެ ހެއްޔެވެ؟ އެމީހުން
ބުނަނީއެވެ.) تَقَوَّلَهُۥ = އެކަލޭގެފާނު އެއާދެއު ދޮގުހަދައިފިއެވެ. (އެބަހީ قرآن އާ ކިޔައިދޭން އަމިއްލައަށް ދޮގު ވާހަކަތަކެއް
ހަދައިގަތީއެވެ.) بَل لَّا يُؤۡمِنُونَ ﴿٣٣﴾ = (އެހެންނަމަވެސް ނޫނެވެ.) އަދި ކިޔާށެ ހެއްޔެވެ؟ އެމީހުން إيمان ނުވަނީއެވެ.
فَلۡيَأۡتُواْ = ފަހެ އެމީހުން ގެނެސްބަލާށެވެ. بِحَدِيثٖ مِّثۡلِهِۦٓ = އެފަދަ ވާހަކައެއް/ އެފަދަ قرآن އެއް إِن كَانُواْ
صَٰدِقِينَ ﴿٣٤﴾ = އެމީހުންނަކީ ތެދުވެރިން ކަމުގައި ވަންޏާ. أَمۡ خُلِقُواْ = ނުވަތަ އެމީހުން ހެއްދެވުނީ
ހެއްޔެވެ؟ مِنۡ غَيۡرِ شَيۡءٍ = ހެއްދެވި ފަރާތެއް (خالق އެއް) ނެތި أَمۡ هُمُ ٱلۡخَٰلِقُونَ ﴿٣٥﴾ = ނުވަތަ އެމީހުން
އެއީ خالق ން ހެއްޔެވެ؟ (އެމީހުން ހެއްދެވީ އެމީހުން އަމިއްލައަށް ހެއްޔެވެ؟) أَمۡ خَلَقُواْ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَۚ =
ނުވަތަ އުޑުތަކާއި، ބިން ހެއްދެވީ އެމީހުން ހެއްޔެވެ؟ بَل لَّا يُوقِنُونَ ﴿٣٦﴾ = އަދި ކިޔާށެ ހެއްޔެވެ؟ އެމީހުން يقين
ނުކުރެއެވެ. أَمۡ عِندَهُمۡ = ނުވަތަ އެމީހުން އަތުގައި ވަނީ ހެއްޔެވެ؟ خَزَآئِنُ رَبِّكَ = ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ خزانة
ތައް (ރަޙްމަތާ ރިޒުޤުގެ) أَمۡ هُمُ ٱلۡمُصَۜيۡطِرُونَ ﴿٣٧﴾ = ނުވަތަ އެމީހުންނަކީ مصيطر ން ހެއްޔެވެ؟ (އެބަހީ ބާރުން
ޒޯރުކަން އުޅުވާ ބާރު ހުރި جبّار އަދި ވެރިކަމުގެ ބާރުލި ހެއްޔެވެ؟) أَمۡ لَهُمۡ سُلَّمٞ = ނުވަތަ އެމީހުންނަށް (އުޑަށް އަރާނެ
ސިޑިއެއް ވަނީ ހެއްޔެވެ؟ يَسۡتَمِعُونَ فِيهِۖ = އެމީހުން އެއިން އަރައިގެން ގޮސް އަޑުއަހާ (ملائكة ބޭކަލުންގެ ވާހަކަތައް
އަހައި އަދި علم الغيب އާ ހަމައަށް واصل ވެ) فَلۡيَأۡتِ مُسۡتَمِعُهُم = ފަހެ އެމީހުންގެ އަޑު އަހާ މީހުން ނިކަން
ގެނެސްބަލާށެވެ. بِسُلۡطَٰنٖ مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾ = ބަޔާންވެގެންވާ حجّة އެއް/ دليل އެއް

إجْمَالِي މާނަ

(٣٢) ނުވަތަ އެމީހުންގެ ބުއްދިތަކުން (އެ ތާކުން-ތާކު ނުޖެހޭ ވާހަކަތަކުން ދެއްކުމަށް) އެމީހުންނަށް އަންގައި أمر ކުރަނީ ހެއްޔެވެ؟ އެހެން ވީއެއްވެސް ނޫނެވެ. އަދި ދިޔެއް ހެއްޔެވެ؟ އެމީހުންނަކީ ދެކޮޅުވެރިކަމާއި، ނުކިޔަމަންތެރިކަމުގައި ހައްދު ފަހަނައަޅައިގަތް ބަޔަކީއެވެ.

(٣٣) ނުވަތަ އެކަލޭގެފާނު އަމިއްލައަށް ތިޔަ ވާހަކަތަކެއް އުފައްދައިގެންގެން قرآن އޭ ކިޔައިގެން ބޮޑު ދޮގު ވާހަކައެއް ހެދި ހެއްޔެވެ؟ މިހެންވެސް އެމީހުން ބުނީ ހެއްޔެވެ؟ އެއްގޮތަކުންވެސް އެހެންނަކުން ނޫނެވެ. އަދި ދިޔެއް ހެއްޔެވެ؟ އެމީހުން إيمان ނުވަނީއެވެ.

(٣٤) (ފަހެ ކަލޭމެން ތިޔަ ބުނާހެން ތެދެއް ކަމުގައި ވަންޏާ محمّد ގެފާނު ހެދި ފޮތެއް) ކަލޭމެން ނިކަން އެފަދަ ވާހަކައެއް އެފަދަ قرآن އެއް ނިކަން ގެނެސްދީބަލާށެވެ. ކަލޭމެން ތިޔައީ ބަހުގެ ބޮޑެތި ماهر ން ވިއްޔާއެވެ. (ދެންފަހެ ކަލޭމެންނަށް އެފަދަ ءاية އެއް ނުވަތަ ސޫރަތެއްވެސް ނުކުރެވުނު ހިނދުން محمّد ގެފާނު އަމިއްލަފުޅަށް قرآن ހެއްދެވި ކަމަށް މިހެން ބުނުމީ ބުއްދީގެ ކޮން ދަލީލަކުން ބާވައެވެ؟ މިއީ ބޮޑު باطل ވާހަކައެކެވެ.)

(٣٥) ނުވަތަ އެމީހުން ހެއްދެވުމަކާއި ވަނީ ހެއްދެވި އެއްވެސް ފަރާތެއް خالق އެއް ނެތި ހަމަ އަމިއްލައަށް ހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ އެމީހުން އެއީ ތަކެތި ހައްދަވާ މީހުން ހެއްޔެވެ؟ ދުނިޔޭގައި މިފަދައި ތަކެތި ހައްދަވަނީ ހަމަ އެމީހުން ހެއްޔެވެ؟

(٣٦) ނުވަތަ އުޑުތަކާއި، ބިންތައް ހެއްދެވީ އެމީހުން ހެއްޔެވެ؟ އެހެން ނޫނެވެ. އަދި ދިޔެއް ހެއްޔެވެ؟ އެމީހުން ހަމަ يقين ނުކުރަނީއެވެ. އެބަހީ އުޑުތަކާއި، ބިން ހެއްދެވީ الله ކަމުގައި އެމީހުން قبول ނުކުރަނީއެވެ.

(٣٧) ނުވަތަ ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ خزانة ތައް އެމީހުންގެ އަތުގައި ވަނީ ހެއްޔެވެ؟ (ވަޙީއާއި، ރިޒުގުގެ އެންމެހާ خزانة ތައް އެމީހުންގެ އަތުގައި ވަނީ ހެއްޔެވެ؟ އަދި އެއިން އެމީހުން ބޭނުން މީހަކަށް، ބޭނުން ވަރަކަށް ދޫކުރަނީ ހެއްޔެވެ؟) ނުވަތަ އެއީ އެމީހުން ބޭނުން ގޮތަކަށް އުފާވާ ބަލަހައްޓާ ވެރިކަން ކުރާ جبّار ބަޔަކީ ހެއްޔެވެ؟ އެމީހުންގެ މައްޗަށް ބާރު ހިންގުން އެކަކުވެސް ނުހުރި ބާވައެވެ؟ އެއްގޮތަކުންވެސް އެހެން ނޫނެވެ.

(٣٨) ނުވަތަ އެމީހުން އުޑަށް އަރައިގެން ގޮސް އުޑުގެ خبر ތައް އަޑުއަހަން ޖަހައި އަރާން ހަރިގަނޑެއް ނުވަތަ ސިޑިއެއް އެމީހުންނަށް ވަނީ ހެއްޔެވެ؟ (محمّد ގެފާނާ جدل ކޮށް، އިތުރަށް ކުރަނީ އެހެންނަމަ ބާވައެވެ؟) ދެންފަހެ (އުޑުން އަޑުއެހި ކަމަށް ވަންޏާ) އެ އަޑު އެހި ބަޔަކު އެމީހުން ދޭ ވާހަކައާއި، ކުރާ دعوى ގެ ބުރަވެވޭ މައްޗަށް دليل ކުރާނެ حُجّة އެއް ނިކަން ގެނެސްދީބަލާށެވެ. (އެމީހުން އެ خبر މިހާރު ގެންނަނީ ކޮންފަރާތަކުން ހެއްޔެވެ؟ جنّ ނުންނާއި، ޝައިޠާނުންނަށް ވެސް މިހާރު ވަނީ އުޑަށް ބަނދު ވެފައެވެ. މި މީހުންނަށް އަދި އެނގުނީ ކޮންފަރާތަކުން ހެއްޔެވެ؟

أَمْ لَهُ ٱلْبَنَـٰتُ وَلَكُمُ ٱلْبَنُونَ ﴿٣٩﴾ أَمْ تَسْـَٔلُهُمْ أَجْرًا فَهُم مِّن مَّغْرَمٍ مُّثْقَلُونَ ﴿٤٠﴾ أَمْ عِندَهُمُ ٱلْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ﴿٤١﴾ أَمْ يُرِيدُونَ
كَيْدًا ۖ فَٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ هُمُ ٱلْمَكِيدُونَ ﴿٤٢﴾ أَمْ لَهُمْ إِلَـٰهٌ غَيْرُ ٱللَّهِ ۚ سُبْحَـٰنَ ٱللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤٣﴾

މުފްރަދާތު

أَمْ لَهُ ٱلْبَنَـٰتُ = ނުވަތަ އެކަލާނގެއަށް ވަނީ އަންހެން ދަރިން ހެއްޔެވެ؟ وَلَكُمُ ٱلْبَنُونَ ﴿٣٩﴾ = އަދި ކަލޭމެންނަށް
ވަނީ ފިރިހެން ދަރިން ހެއްޔެވެ؟ أَمْ تَسْـَٔلُهُمْ أَجْرًا = ނުވަތަ ކަލޭގެފާނު އެމީހުންގެ ކިބައިން އުޖޫރައަކަށް (ފީއަކަށް)
އެދިވަޑައިގަންނަވަނީ ހެއްޔެވެ؟ فَهُم مِّن مَّغْرَمٍ = ދެން އެމީހުން (އެ އުޖޫރަ ނުދެއްކި) ދަރަނިވެރި ވެގެން مُّثْقَلُونَ
﴿٤٠﴾ = ބުރުވާން (އެކަމުގައި ވަރުބަލިވެ ކަންބޮޑުވެވަނީ ހެއްޔެވެ؟) أَمْ عِندَهُمُ ٱلْغَيْبُ = ނުވަތަ އެމީހުންގެ އަތުގައި
غيب ގެ علم ވަނީ ހެއްޔެވެ؟ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ﴿٤١﴾ = ދެން އެމީހުން އެއިން (މީހުންނަށް އެމީހުން އެނގޭ އެއްޗެއް ލިޔަދިނީ)
ލިޔުއްވި ހަދާން أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا = ނުވަތަ އެމީހުން (محمّد ގެފާނާ ދޮށު) މަކަރެއް ހަދާން އެދެނީ ހެއްޔެވެ؟ فَٱلَّذِينَ
كَفَرُوا۟ = ކަރު ކާފަރުވި މީސްތަކުން ދަންނައެވެ. هُمُ ٱلْمَكِيدُونَ ﴿٤٢﴾ = މަކަރު ހެދިވި، މަކަރުގެ ދަށުވެގެންވާ
ބަޔަކީ ހަމަ އެމީހުންނެވެ. أَمْ لَهُمْ إِلَـٰهٌ = ނުވަތަ އެމީހުންނަށް إِله އެއް ވަނީ ހެއްޔެވެ؟ غَيْرُ ٱللَّهِ = الله ފިޔަވައި
سُبْحَـٰنَ ٱللَّهِ = الله ހުސް طاهر ވަންތަވެ ވޮޑިގެން ވެއެވެ. عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤٣﴾ = އެމީހުން އަޝިރުކު ކުރާތަކެތި
ދުރުވައި.

إجْمَالِي މާނަ

(٣٩) ނުވަތަ (އޭ މިއީ مشرك ންނޭވެ.) الله އަށް އަންހެން ދަރިން ނިސްބަތްކޮށްދޭތީވެއި، ކަލޭމެންނަށް ފިރިހެން ދަރިން ނިސްބަތްކޮށް ހެދީތޯއެވެ؟ (މިއީ ދެން جاهل ކަމުގެ ވެސް ކޮޅުން ކޮށް ދެވެ. ކަލޭމެން ހިތްހަމަނުޖެހޭ އަންހެން ދަރިން الله އަށް ނިސްބަތްކޮށް ދެނީވެއި، ކަލޭމެން ހިތްހަމަޖެހޭ ފިރިހެން ދަރިން ކަލޭމެންނަށް މިއީ ނިސްބަތްކޮށް ހެދީ ކޮން عدل ވެރިކަމެއް ހެއްޔެވެ؟ މިއީ ހުރިހާ ކަމަކުން الله ހުސް طاهر ވެވޮޑިގެން ވެއެވެ.)

(٤٠) ނުވަތަ (އޭ محمّد ގެފާނެވެ.) ކަލޭގެފާނު رسول ކަން އެމީހުންނަށް އިއްވާ ވަގުތު) އެމީހުން އަޖުރެއް އުޖޫރަލައެއް ހިއްޕަވަނީ ތޯއެވެ؟ ދެކެހެއް ނަންގަވަނީ ތޯއެވެ؟ އެމީހުން އުޖޫރަ ނުވަތަ ދެކޮޅު ބަރުވެގެން، ބޮޑުވެގެން އޭގެ ސަބަބުން އެމީހުން ދަރަނިވެރިވެ ހެއްޔެވެ؟ (ކަލޭގެފާނަކީ إيمان ނުވާނި، ނުވަތަ ކަލޭގެފާނުންގެ رسول ކަން ނާހިލުވުމަށް އެހެންނަމަ ތޯއެވެ.) މިގެ އެއްވެސް ކަމެއް ވެސް ނޫނެވެ.

(٤١) ނުވަތަ މިސްކިނުކަންނަށް އެމީހުން ލިޔުއްވި بيان ކޮށްދިނުމަށް (لوح المحفوظ ގައިވާ) غيب ގެ علم އެމީހުންނަށް ވަނީ ހެއްޔެވެ؟ (محمّد ގެފާނުގެ އެމީހުން ކިޔާފާނާ އެއްޗެއް ކިޔާނީ އެހެންނަމަ ތޯއެވެ.)

(٤٢) ނުވަތަ އެމީހުން محمّد ގެފާނުގެ مكر އެއް ހަދައި ނަތީޖާއަށް ގޮވުމެއް ގާތުން އެދޭތީ ހެއްޔެވެ؟ ފަހެ މަކަރު ހެދީމު، ކާފިރު مكر ދެކޮޅުގެ ކޮށްވާނޭ ބަޔަކީ ހަމަ ކާފިރުންނެވެ. (އެގޮތުގެ އެމީހުންނަށް ނާސްގެވެ.)

(٤٣) ނުވަތަ އެމީހުން ހަމަކަން ކުރުމަށް اللهއާ ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް إله އެއް ވަނީ ހެއްޔެވެ؟ އެމީހުންނަށް ރިޒްގު ދެއްވާ ކަންދެއްވާ، ބަޔްނުކަމާއި ޚުދުމުހުތާރުކަން اللهއާ ފިޔަވައި އެހެން إله އެއް އެމީހުންނަށް ވަނީ ހެއްޔެވެ؟ (ނުވެއެވެ. ނުވެސް ވާނެއެވެ.) އެމީހުން އެ شرك ކުރާ ކަންތައްތަކުން الله ހުސް طاهر ވަންތަވެ ވޮޑިގެން ވެއެވެ.

وَإِن يَرَوْاْ كِسْفًا مِّنَ ٱلسَّمَآءِ سَاقِطًا يَقُولُواْ سَحَابٌ مَّرْكُومٌ ﴿٤٤﴾ فَذَرْهُمْ حَتَّىٰ يُلَـٰقُواْ يَوْمَهُمُ ٱلَّذِى فِيهِ يُصْعَقُونَ ﴿٤٥﴾ يَوْمَ لَا يُغْنِى
عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْـًٔا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤٦﴾ وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُواْ عَذَابًا دُونَ ذَٰلِكَ وَلَـٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٧﴾ وَٱصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ
فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا ۖ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٤٨﴾ وَمِنَ ٱلَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَـٰرَ ٱلنُّجُومِ ﴿٤٩﴾

ތަރުޖަމާ

وَإِن يَرَوْاْ = އަދި އެމީހުންނަށް ފެނުނަސް كِسْفًا مِّنَ ٱلسَّمَآءِ سَاقِطًا = އުޑުން އެއްގަނޑެއް ވެއްޓޭތީ (ނުވަތަ
އުޑު ކަނޑިކޮޅެއް ވެއްޓޭތީ) يَقُولُواْ = އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. سَحَابٌ مَّرْكُومٌ ﴿٤٤﴾ = އެއީ ފުނިޖެހިގެންވާ
ވިލާގަނޑެކެވެ. فَذَرْهُمْ = ފަހެ ކަލޭގެފާނު އެމީހުން ދޫކޮށްލައްވާށެވެ! حَتَّىٰ يُلَـٰقُواْ = އެމީހުންނާ ބައްދަލުވާންދެން
يَوْمَهُمُ = އެމީހުންގެ ދުވަހާ ٱلَّذِى فِيهِ = އެދުވަހުގައި يُصْعَقُونَ ﴿٤٥﴾ = އެމީހުން ހަލާކުވާ/ އެމީހުން މަރުވާ
يَوْمَ لَا يُغْنِى عَنْهُمْ = އެ ދުވަހަކީ އެމީހުންނަށް އެދުވަހުން ފައިދާނުކުރާނޭ ދުވަހެކެވެ. كَيْدُهُمْ شَيْـًٔا =
އެމީހުންގެ ރޫޅުމުގެ އެއްވެސް ކަމެއް وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤٦﴾ = އަދި އެމީހުންނަކަށް نصر ލިބޭނޭ ބަޔަކު ކަމުގައި
ނުވެއެވެ. وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُواْ = އަދި އަނިޔާވެރިންނަށް ހަމަކަށަވަރުން ވެއެވެ. عَذَابًا دُونَ ذَٰلِكَ = އެނޫން
عذاب އެއް. (އެބަހީ ދުނިޔޭގައި ލިބޭނޭ عذاب ގެ އިތުރު عذاب) وَلَـٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ = އަދިއެކަމަކު އޭގެ ގިނަ
މީހުންނަކަށް لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٧﴾ = އެމީހުންނަކަށް ނޭނގެއެވެ. وَٱصْبِرْ = އަދި ކަލޭގެފާނު ކެތްތެރިވެ ވަޑައި
ގަންނަވާށެވެ. لِحُكْمِ رَبِّكَ = ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حكم ފުރަމަށް فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނު
ވަނީ ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ބެލެއްޓެވުމުގައެވެ. وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ = އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އަށް تسبيح ވިދާޅުވެ حمد
ކިޔުއްވާށެވެ. حِينَ تَقُومُ ﴿٤٨﴾ = ތެދުވެވަޑައިގަންނަވާ ހިނދު وَمِنَ ٱلَّيْلِ فَسَبِّحْهُ = އަދި ރޭގެއެއްބައިން
ބާގަނޑު ވަގުތު އެކަލާނގެއަށް تسبيح ވިދާޅުވާށެވެ. وَإِدْبَـٰرَ ٱلنُّجُومِ ﴿٤٩﴾ = އަދި ތަރިތަކެއް ފުރަގަސްދޭ ވަގުތުވެސް
(އެބަހީ فجر ގާ ވަގުތުގައެއްޗާ

إجْمَالِي މާނަ

(٤٤) އަދި އުޑުން ތަންގަނޑެއް ވެއްޓިނަސް އެމީހުން ބަލާނީ އެއީ ބޯ ވިލާގަނޑެއް ކަމުގައެވެ. (އެބަހީ އެ ކާފަރުވި މީސްތަކުންނަށް عذاب އެއްގެ ގޮތުން އުޑުން ތަންތަންގަނޑުގަނޑު ކުދިކުދިވެގެން ވެއްޓޭތަން ފެނުނަސް (އެމީހުން ގައިމުއްކަން އެދިސްގެންނަންނާ) އެމީހުން ބަލާނީ އެއީ މަތިމައްޗަށް އެޅި ފުނިޅިހިފައިވާ ވިލާގަނޑެއް ކަމުގައެވެ. އެއީ އާދައިގެ ކަމެއް ކަމަށެވެ.

(٤٥) (އޭ މާތްވެގެންވާ رسول އާއެވެ!.) އެމީހުންގެ ދުވަހާ ހަމައަށް ދާންދެން ކަލޭގެފާނުން އެމީހުން ދޫކޮށްލައްވާށެވެ. އެ ދުވަހަކީ އެ ދުވަހުން އެމީހުން މަރުވެ، ހަލާކުވެގެން ދާނޭ ދުވަހެވެ. (އެ ދުވަހަކީ بدر ހަނގުރާމަ ދުވަހު ކަމުގައި، ނުވަތަ قيامة ދުވަހު ކަމުގައި ބުނެވިފައެވެ.)

(٤٦) އަދި (رسول އާ އާ ދިމާކުރަން އެކަލޭގެފާނުގެ ހަލާކުގައި) އެމީހުން ރޭވި އެއްވެސް ރޭވުމަކުން އެއްވެސް ކަމެއް އެމީހުންނަށް ފައިދާއެއް ނުކުރާނެއެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް نصر ލިބޭނެ ބައަކު ކަމުގައި ނުވާނެއެވެ.

(٤٧) އަދި އަނިޔާވެރިވި މީސްތަކުންނަށް އެ ނޫން عذاب އެއް ވެއެވެ. އެބަހީ قيامة ދުވަހުގެ عذاب ނޫނަސް، ދުނިޔޭގައިވެސް އެމީހުންނަށް عذاب އެއް ވެއެވެ. (އެއީ ބަދުރު ހަނގުރާމައިގައި މަރުވެގެން ދިއުމެވެ. ނުވަތަ ދުނިޔޭގެ އެކިއެކި مصيبة ތަކެވެ.) އެކަމަކު އޭގެ ގިނަ މީހުންނަކަށް އެކަންކަމެއް ނޭނގެއެވެ.

(٤٨) (އޭ މާތްވެގެންވާ رسول އާއެވެ.) ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حكم ފުރިހަމަކޮށްދެއްވުމަށްޓަކައި ހުންނަވާށެވެ. (އެއީ އެމީހުންނަށް وعد ވެވުނު ވަގުތު އަންނާނދެނެވެ.) ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނު ވަނީ ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ބެއްލެވުމާއި، އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ حماية ގައެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު ތެދުވެވަޑައިގަންނަވާ ހިނދު (ކޮންމެ مجلس އެއްގައި އިންނަވާފައި ތެދުވެވަޑައިގަންނަވާ ހިނދު، ނުވަތަ ނަމާދަށް ތެދުވެވަޑައިގަންނަވާ ހިނދު) ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އަށް تسبيح ވިދާޅުވެ حمد ކުރައްވާށެވެ.

(٤٩) އަދި ރޭގަނޑުގެ ވަގުތުތަކުގައިވެސް އެކަލާނގެއަށް تسبيح ވިދާޅުވާށެވެ. އަދި ތަރިތައް ފުރަގަސްދިނުމުގައި ދާވަގުތުގައިވެސް އެބަހީ ފަތިހުގައިވެސް އެކަލާނގެއަށް تسبيح ވިދާޅުވާށެވެ.